

ВІДГУК
офіційного опонента Горболіс Лариси Михайлівни
на дисертацію Медведчук Олесі Петрівни
«Неоміфологізм прози Юрія Винничука»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.01.01 – українська література

Сучасне українське літературознавство активно застосовує різноманітні інтерпретаційні моделі, широкий спектр методологічних підходів, що увиразнюють національну самобутність вітчизняного письменства, сприяють осмисленню традицій і новаторства художньо-літературної продукції. Постать Ю. Винничука належить до когорти тих митців, чия творчість, що потужно розгортається від 90-х років ХХ ст., потребує багатоаспектного студіювання як органічна складова вітчизняного літературного процесу. На сьогодні немає системного дослідження доробку цього письменника з акцентуванням на неоміфологічну домінанту, що підкреслює новизну дисертації О. Медведчук.

Актуальність наукового дослідження О. Медведчук пояснюється необхідністю створити цілісну об'єктивну картину українського літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ ст., де творчість Ю. Винничука посідає одне з ключових місць, є помітним сегментом у продовженні й утвердженні українських літературних традицій, в оновленні стильових тенденцій українського культурно-мистецького простору.

Залучення корпусу художніх текстів Ю. Винничука – збірка оповідань «Вікна застиглого часу», повість-казка «Місце для дракона», романи «Мальва Ланда», «Танго смерті» – дозволило дисертантці виявити й схарактеризувати неоміфологічні конструкти у творах письменника та означити домінанти індивідуальної манери письма прозаїка. Теоретико-методологічна база, обрані методи дослідження, належно описані у вступі, сприяли ефективній реалізації завдань.

Вступ містить усі необхідні для роботи такого типу складові – актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, практичне значення, апробація одержаних результатів, відомості про публікації.

Теоретико-літературознавчий блок дисертації представлений у розділі 1 «Неоміфологічні тенденції розвитку новітньої літератури», де описані поняття «міфологема», «міф». О. Медведчук досліджує феномен міфу та особливості міфокритики (від міфологічної школи до сучасних студій) і висновує, що літературознавчий дискурс ХХ – початку ХХІ ст. характеризується відродженням загальнокультурного інтересу до міфологічного світосприйняття, що міфологія – це призма, крізь яку слушно розглядати особливості суспільної поведінки, різногранно осмислювати сучасну модель життя, де міф постає важливим організаційним елементом художньо-літературного твору.

Висвітлюючи специфіку неоміфологічного дискурсу в українській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст., О. Медведчук потрактовує неоміфологізм як один із провідних способів художнього осмислення дійсності, маркер прози В. Земляка, В. Дрозда, В. Шевчука, Галини Пагутяк, Ю. Винничука, П. Загребельного, М. Матіос на структурному та змістовому рівнях; зауважує про формування і тривання неоміфологічної традиції та місце в ній творчості Ю. Винничука.

Варто зауважити, що детально описані ознаки міфу (с.17-18), риси неоміфологізму (с. 23), способи запозичення первинного міфу (с. 18-19), ознаки неоміфологічного художнього стилю в українській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст. (с. 34-35) не лише структурують матеріал розділу 1, але й означають вектор дослідження неоміфологічних конструктів у прозі Ю. Винничука.

У розділі 2 «Художні виміри неоміфологізму в малій та середній прозі Юрія Винничука» йдеться про «перебування» Ю. Винничука в національній літературній традиції. Тут логічно введені доволі ефективні для реалізації завдань порівняльні аспекти, матеріали українознавчого характеру, що дозволило, по-перше, дослідити специфіку застосування Ю. Винничуком

міфології на різних рівнях організації текстів зі збірки «Вікна застиглому часу» та повісті-казки «Місце для дракона», по-друге, виявити риси індивідуального стилю письменника, по-третє, формувати концептуально важливі висновки, скажімо, про те, що в повісті-казці «Місце для дракона» Ю. Винничук «витворює свій авторський філософський неоміф про світ» (с. 61).

У розділі 3 «Поетика неоміфологізму в романі “Мальва Ланда”» О. Медведчук аргументовано засвідчує синтез української і західноєвропейської міфології в прозі Ю. Винничука, досліджує неоміфологічні мотиви, міфологеми (дорога, лабіринт, дім, сад, бібліотека, книга, смерть, вода, вогонь) у структурі роману «Мальва Ланда», акцентує на специфіці хронотопу цього твору. Неоміфологізовані образи в обраному для аналізу тексті дисертантка досліджує з огляду на стильові тенденції й естетичні пріоритети доби, для творів якої характерні поєднання реальності й вигадки, гра з читачем, інтертекстуальність, гротеск, містифікація, змішування стилів мовлення та сатирично-іронічна тональність.

У процесі інтерпретації роману «Мальва Ланда» Ю. Винничука дисертантка з'ясувала, що система персонажів у романі створена відповідно до особливостей неміфологічного світогляду; автор художньо синтезує міфологію різних народів, поєднує її з релігійними елементами, трансформує відомі міфологічні сюжети, міфологеми та міфеми, ефективно використовує гротеск, пародію та інші засоби комічного, створюючи, таким чином, унікальний міфологічний світ.

Досліджуючи комічне, гру та інтертекст як засоби увиразнення неоміфологічних конструктів у романі «Мальва Ланда», О. Медведчук увиразнила риси індивідуальної стильової манери письменника, а також належність епіки Ю. Винничука до українського постмодерного дискурсу. Сміх у романі, переконливо ілюструє авторка дослідження, художньо освоюється в різних проявах: гумор, іронія, сатира, гротеск, пародія, увиразнюючи наративну стратегію письменника. На численних прикладах із роману дисертантка

аргументовано доводить, що неоміфологізм проявляється в романі на ономастичному, сюжетному, змістовому, ідейно-символічному рівнях.

У розділі 4 «Міфореалістична концепція роману “Танго смерті”» досліджено неоміфологічну трансформацію мотиву вічного повернення, специфіку моделювання часопростору у творі Ю. Винничука. У підрозділах ідеться про структуротворчу роль музичних компонентів (мелодія танго, образ скрипки, 12 нот тощо), з’ясовано, що мотив вічного повернення пов’язаний із міфологемами життя, смерті (смерті-звільнення, смерті-знищення) та художньо зреалізований у символіко-семантичному, образно-змістовому та формальному аспектах. Заглиблюючись у текст і підтекст роману «Танго смерті», О. Медведчук доводить, що численні алюзії, ремінісценції, містифікації, комічні ситуації, натуралізм в описах воєнної дійсності, карнавалізація, пародійно-гротескний тон змодельовали своєрідний палімпсест, текст-лабіринт, текст-неоміф, який треба вміти дешифрувати.

Висновки до наукової роботи ґрунтовні, системні, містять суттєві узагальнення про неоміфологізм прози Ю. Винничука та основні константи індивідуально-авторського неоміфологічного стилю письменника. Список використаних джерел (212 позицій) сформований із українських і зарубіжних джерел із різних галузей знань, які сприяли досягненню мети й завдань дослідження.

Дисертація О. Медведчук – цілісне, самостійне дослідження, що засвідчує вміння дисертантки фахово інтерпретувати художній текст, виявляти й декодувати неоміфологічні конструкти. У всій роботі дисертантка активно апелює до блоку українознавчих праць, що підсилюють інтерпретаційну площину її дослідження. Однак окремі аспекти дисертації потребують уточнення.

1. Мету дослідження слід було чіткіше сформулювати відповідно до теми дисертації – виявлення й характеристику неоміфологічних конструктів у прозовій творчості Ю. Винничука слушно було означити як первинно

важливу складову на тлі неоміфологічних тенденцій в українській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст.

2. Висновкам до розділу 1 слід було надати дещо більшої конкретизації, скажімо, зазначити прізвища згаданих у викладовому матеріалі розділу літературознавців, письменників. У висновках до п. 3. 2 не зауважено про неоміфологічні мотиви, систему міфологем (так зазначено у назві підрозділу), художньо репрезентованих у романі «Мальва Ланда» Ю. Винничука.
3. У розділі 2, у п. 3.1 та почасти у п. 3.2 бракує посилань на праці літературознавців. Скажімо, слушно було спроектувати на дисертаційний матеріал розділу 2 студії дослідників, що розташовані під позиціями 68, 137, 153, 168 у списку використаних джерел, які присвячені роману «Мальва Ланда»: знайти дотичне чи виявити ще не досліджене й підкреслити новизну дисертаційних тез, увиразнити літературознавчу спрямованість роботи, уникнути переказовості, розгорнути ті ракурси прози Ю. Винничука (екзистенційна проблематика, філософізм, психологізм, індивідуалізація образів), що про них ідеться у розділі 1, досягаючи, таким чином, послідовної єдності у викладенні матеріалу. Такий механізм роботи у процесі інтерпретації тестів Ю. Винничука варто було застосувати й до пп. 3.1, 3.2.
4. Специфіку художнього освоєння міфологеми саду в романах «Мальва Ланда» і «Танго смерті» В. Винничука (сс.100-101, 154) слушно було розглянути в контексті української літературної традиції, щоб увиразнити новаторство письменника в опрацюванні міфологічного матеріалу, адже дисертантка констатує, що творчість Ю. Винничука є «яскравим свідченням переформатування традиційних художніх канонів» (с. 3).
5. У роботі трапляються технічні, пунктуаційні, стильові огріхи.

Проте зазначені вище зауваги та міркування не применшують вартості наукової роботи О. Медведчук. Дисертація має практичне значення, належно

апробована. Основні аспекти дослідження представлено в 9 наукових статтях, з них 5 – у фахових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні, 3 – у додаткових публікаціях.

Дисертація «Неоміфологізм прози Юрія Винничука» та автореферат роботи відповідають вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій, «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р., а їх авторка Олеся Петрівна Медведчук заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література.

Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Л. М. Горболіс

Л. М. Горболіс Л. М.
засвідчую
О. Сгиба
" 20 р.